

З. Саваріна І.П., Кіщак І.Т. Ефективність землекористування суб'єктами різних організаційно-правових форм господарювання //Проблеми ринку продукції АПК в умовах глобалізації: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. МДАУ. – Миколаїв, 2007. – С.12-13.

Проанализировано техническое обеспечение сельхозпредприятий Николаевской области и уровень государственной поддержки. Приведены результаты исследования эффективности использования земель землепользователями, предложены направления рационального использования земельных ресурсов.

The technical supply of agricultural enterprises of the Mykolayiv region and the level of their state support are analysed. The research results of the land use effectiveness by the land users are adduced, the directions of rational use of land resources are offered.

УДК 631.582

Л.С.Квасніцька, молодший науковий співробітник
ХМЕЛЬНИЦЬКА ДСГДС

ПРОДУКТИВНІСТЬ СІВОЗМІН У ЗЕМЛЕРОБСТВІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Серед складових, які забезпечують ефективно функціонування системи землеробства, важливе місце належить сівозмінам. Основою сівозміни є науково обґрунтована структура посівних площ. Вона розробляється відповідно до спеціалізації та концентрації виробництва аграрної продукції з урахуванням природних умов і біологічних особливостей сільськогосподарських культур [1].

Реформування сільськогосподарського виробництва і його перехід на ринкові умови призвели до глибоких змін у системі землеробства. Орієнтація на культури, продукція яких має попит, спричинила часте, а то й беззмінне їх вирощування на окремих полях. Відхід від сівозміни й спрощення технології вирощування культур погіршили фітосанітарний стан в агроценозах [2].

Збільшення кількості агроформувань, які мають вузьку спеціалізацію та обмежений набір культур, викликало необхідність упровадження економічно вигідних, екологічно безпечних короткоротаційних сівозмін для господарств різної спеціалізації [3].

Починаючи з 1992 р. на Хмельницькій ДСГДС досліджували п'ятипільні сівозміни з насиченням зерновими (від 20 до 100%), кормовими (від 20 до 60) та проміжними (від 20 до 60%) культурами.

Ґрунт дослідної ділянки – чорнозем опідзолений середньосуглинковий.

При розробці нових елементів структури посівних площ п'ятипільних сівозмін враховували співвідношення між різними групами культур

© Л.С.Квасніцька, 2007

(зернові, технічні, кормові тощо), що забезпечувало б підвищення ефективності землеробства (табл.).

Результати досліджень свідчать, що в умовах достатнього зволоження біологічний принцип чергування культур є основним чинником у збільшенні продуктивності сільськогосподарських культур.

Таблиця. Структура посівних площ, продуктивність та рентабельність сівозмін (середнє за 1992-2006 рр.)

Варіант сівозміни	Групи сільськогосподарських культур, %						Продуктивність 1 га сівозміної площі, ц		Рівень рентабельності, %
	зернові	з них зерно бобові	кормові	технічні	проміжні		кормових одиниць	перетравного протеїну	
					післяжукісні	післяжнивні на зелене добриво			
1	80	-	20	20	-	-	94,2	6,74	138
2	100	20	-	-	-	-	72,5	5,11	104
3	100	20	-	-	-	60	74,0	5,75	67
4	80	20	-	20	-	20	91,6	6,61	118
5	80	20	-	20	-	20	87,9	6,63	119
7	100	20	-	-	-	60	72,4	5,00	83
9	80	40	20	-	-	20	52,8	5,05	78
11	40	-	40	20	-	20	80,6	6,48	119
12	40	-	40	20	-	20	78,4	6,22	135
13	40	-	40	20	20	-	88,2	6,61	97
14	20	-	60	20	20	-	73,4	6,14	94
15	60	-	40	-	-	20	71,4	5,71	95
16	40	-	60	-	-	-	71,5	6,26	139

Дослідження показали, що високорентабельною виявилась типова для зони п'ятипільна плодозмінна сівозмінна (вар. 1) з багаторічними травами (20%), оптимально насичена зерновими (60%), по 20% озимої пшениці, ячменю, кукурудзи на зерно та просапними (40%), 20% цукровим буряком. Енергоємність у цьому варіанті на 23-27 % вища, ніж у зернових сівозмінах. Збір з 1 га сівозміної площі кормових одиниць становив 94,2, перетравного протеїну – 6,74 ц.

Поряд з високими показниками продуктивності в наведеному варіанті сівозміни, завдяки дотриманню чергування стійких і чутливих до бур'янів культур, забезпеченню всіх культур кращими попередниками, до мінімуму зводиться ураження рослин шкідниками та хворобами. Застосування

хімічних засобів захисту в такій структурі посівних площ і чергуванні культур досить обмежене. Вирощування на 60% площі культур суцільного посіву забезпечує бездефіцитний баланс органічної речовини та основних елементів живлення.

Найвищий збір зерна забезпечили сівозміни із 100% насиченням зерновими культурами, зокрема 20% озимою пшеницею, горохом, ячменем, вівсом та кукурудзою на зерно (вар. 2, 3, 7) при застосуванні органо-мінеральної системи удобрення. Уведення в таку сівозміну 60% післяжнивних на зелене добриво (гірчиця біла) сприяло стабілізації урожайності сільськогосподарських культур, родючості ґрунту і зменшенню забур'яненості посівів, але витрати на вирощування післяжнивних посівів дещо знижували рівень рентабельності сівозміни (вар. 3).

Внесення замість гною соломи у сівозміні (вар. 7 порівняно з вар. 3) підвищувало рівень рентабельності на 16% за рахунок зменшення витрат.

Посіви сої в Україні та Європі динамічно збільшуються щороку. Так, у Хмельницькій області у 2006 році сою було посіяно на 4,43 тис. га [4]. Ця тенденція є позитивною для рослинницької галузі, тому що вирощування сої в сівозмінах для зернових господарств є досить актуальним. Завдяки своїй можливості зв'язувати атмосферний азот – зменшує потребу внесення хімічного, і тим самим забезпечує захист навколишнього природного середовища. Соя є економічно вигідною культурою і користується постійним попитом на ринку.

У наших дослідженнях заміна гороху соєю ранньостиглих сортів (вар. 5) у традиційній ланці «горох – озима пшениця - цукровий буряк» майже не впливала на збір зернових, кормових одиниць, перетравного протеїну з гектара сівозмінної площі та на рівень рентабельності. Також відмічено позитивний вплив вирощування сої у сівозміні на агрохімічний стан ґрунту та якість продукції. Насичення п'ятипільної сівозміни соєю до 40% знижує її продуктивність та економічні показники (вар. 9).

Кормові сівозміни (вар. 13, 14), у яких озиму пшеницю вирощували на зелений корм і як післяукісні висівали кукурудзу та вико-овес дали можливість безперерійно забезпечити постачання зеленої маси в господарства, які спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва. Найдешевшу кормову одиницю, оптимально забезпечену протеїном, отримали у сівозміні (вар. 16), насиченій на 60% люцерною із застосуванням органічної системи удобрення (80 т гною вносили 1 раз у 5 років під кукурудзу на зерно). Рівень рентабельності в цій сівозміні становив 139%, коефіцієнт енергетичної ефективності – 5,9. У цьому варіанті відмічено позитивний баланс гумусу та основних елементів живлення. Слід також відмітити, що саме люцерна спроможна використовувати азот з глибоких шарів ґрунту і запобігати попаданню його в ґрунтові води.

Таким чином, упровадження високоефективних економічно вигідних сівозмін дає змогу агроформуванням з різною спеціалізацією одержувати

стабільні урожаї основних сільськогосподарських культур, підвищити якість і збалансованість кормів, зберегти родючість ґрунтів. Навіть найпрогресивніша приватна власність на землю не може нехтувати технологією раціонального використання чорноземів – впровадження сівозмін у поєднанні з обробітком, добривами та іншими обов'язковими заходами.

1. Бойко П.І., Коваленко Н.П., Лебідь Є.М. Структура посівних площ і система сівозмін // *Агроном.* – 2007. – № 2. – С.84-87.

2. Корнійчук М., Віннічук Г., Починок Л. Посилення ролі біологічного фактора в системах інтегрованого захисту рослин // *Пропозиція.* – 2007. – № 1. – С. 80-82.

3. Габріель Г.Й., Петрунів І.І., Бульо В.С., Сорочинський В.В., Костюк М.М. Роль сівозмін у землеробстві Західного Лісостепу // *Вісн. аграр. науки.* – 2004. – № 1. – С. 15-18.

4. Бабич А. Нові сорти сої і перспективи виробництва її в Україні // *Пропозиція.* – 2007. – № 4. – С. 46-50.

Внедрение высокоэффективных экономически выгодных севооборотов позволит хозяйствам разной специализации получать стабильные урожаи сельскохозяйственных культур, повысит качество и сбалансированность кормов, улучшит плодородие почвы.

The application of high-effective economically useful crop rotations will permit the farms of different specialization to get stable yields of agricultural crops, to improve the quality, feed balancing, the soil fertility.

УДК 332.3

Д. Бабміндра, доктор економічних наук

Т. Єлефтеріаді

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

ЗНАЧЕННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ

Земельний фонд Запорізької області становить 2 млн 718,3 тис. га землі, з яких 84,8% – землі сільськогосподарського призначення. Частка ріллі в них дорівнює 82,7% і лише 14,8% приходить на сіножаті, пасовища і багаторічні насадження.

Така надмірна сільськогосподарська освоєність і розораність території області, порушення екологічно допустимого співвідношення площ ріллі, природних кормових, лісових і водних угідь є результатом тривалого екстенсивного ведення сільськогосподарського виробництва та ерозійних процесів більш ніж 90% ґрунтів області. Як наслідок, у межах області

© Д. Бабміндра, Т. Єлефтеріаді, 2007